

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 45 Volume: 9 Issue: 45

Ağustos 2016 August 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

İNSAN VE TOPLUM EKSENİNDE MÜZİK ESTETİĞİ KAVRAMI* THE CONCEPT MUSIC AESTHETIC ON THE BASIS OF MAN AND SOCIETY

Ülkü Sevim ŞEN**

Öz

Müzik, birey ve toplum hayatında; sanat yönü ile kültürel miras olma, kültürel kimliğin yansıtıcısı olma özellikleriyle önemli alanlardan birisidir. Yeryüzünde her toplumun kendine ait müziği olduğu göz önünde bulundurulduğunda, müziğin zengin çeşitliliğe sahip bir alan olduğu ortaya çıkmaktadır. Müzik çok yönlü yapısı ile bireyler ve toplumlar açısından farklı yönleriyle ele alınabilen bir niteliğe de sahiptir. Müziğin işlevleri denildiğinde, bireysel, toplumsal, kültürel ve ekonomik işlevlerinin yanı sıra bireye ve topluma yansıyan estetik işlevleri de ele alınabilmelidir. Birey ve toplum ekseninde müziğin estetik yönü; üzerine konuşulup, tartışılacak geniş bir çalışma alanına sahiptir. Bu çalışmada müzik estetiği kavramı birey ve toplum hayatına etkileri ile ele alınarak, veriler ışığında Türkiye’de müziğin estetik yönüne ilişkin var olan durum tartışılmıştır. Araştırma, literatür tarama ve nitel araştırma tekniklerinden görüşme ve ankete dayalı betimsel türdedir. Araştırmada, Atatürk Üniversitesinin farklı bölümlerinde, 1., 2., 3. ve 4. sınıflarda öğrenim görmekte olan 483 üniversite öğrencisine ve Erzurum il merkezinde görev yapmakta olan, toplumun farklı kesimlerini temsil ettiği düşünülen, çeşitli meslek gruplarından 93 kişiye ulaşılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu toplam 576 kişi oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı, Türkiye’de müzik estetiğinin birey ve toplum adına ne ifade ettiği konusunun ele alınmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Müzik Estetiği, Birey, Toplum.

Abstract

Music is one of the important fields in individual and social life in that it is a cultural heritage and representative of cultural identity with its artistic aspect. Given that every society has its own music, music appears to be a field with a rich variety. With its multidimensional structure, music can be treated from different perspectives by individuals and societies. As far as the functions of music are concerned, its aesthetic functions reflecting on the individual and society should be dealt with as well as its individual, social, cultural and economic functions. On the axis of individual and society, the aesthetic dimension of music has a large field of study to discuss and talk about. This study is concerned, therefore, with the concept of music aesthetic along with its effects on individual and social life, and also designed to discuss the existing state of the aesthetic dimension of music in Turkey in the light of data. This is a descriptive study based on interview and questionnaire as two of literature review and qualitative research techniques. In the study, 483 university students reading in the 1st, 2nd, 3rd and 4th grades of different departments at Atatürk University were reached, and so were 93 people from different professional groups working in the city centre of Erzurum. The study group of the research consists of 576 individuals. The aim of the study is to examine what music aesthetic means to individual and society in Turkey.

Keywords: Music, Music Aesthetic, Individual, Society.

1. Giriş

Müziğe yaşantısında yer vermeyen insan neredeyse yok gibidir. Sosyal bir varlık olan insanın hayatının tüm evrelerinde doğduğu andan itibaren ses önemli bir uyarıcı olmuş, müzikal uyumlu, güzel sesler ise onun ruhsal varlığının tamamlayıcısı olmuştur. İnsanın neredeyse bir ihtiyaç gibi duyumsadığı müzik, bir tür veya bir anlatım tarzına bağlı kalmamış, geçmişten günümüze çeşitlenerek varlığını sürdürmeye devam etmektedir.

İnsan ve müzik, geçmişte olduğu gibi günümüzde de birey ve toplum yaşamında üzerinde önemle durulan başlıca konular, kavramlar ve olgular arasında yer almakta, her ele alınışında yeni boyutlar kazanmaktadır. Seslerin dönüştüğü anlatım biçimlerinden belki de en dikkat çeken ifade şekli müziktir. Bir bakıma estetik temele dayalı ya da estetik boyutlu, içerikli, belirli ses bireşimleri olarak algıladığımız müzik, müzik dışı seslerden kaynak, oluşum, tür, amaç ve işlev bakımından ayrılır (Uçan, 1996: 9-11).

İnsanlığın ortak kültürel değerlerinden müzik, her toplumun kendine özgü güzelliklerini içerisinde barındırır. Her toplum kendi kültürü doğrultusunda müziğini oluşturur ve yaşatır. Toplumun yaşantısından, düşünce yapısından, kimliğinden pek çok unsur bu müzik içerisinde yer almaktadır. Müzik kültüre ait olma, kültürü yansıtmaya yönüyle de özel bir dildir (Şen, 2016: 89).

Müzik olgusunda çeşitli öğeler ve öğeler arası ilişkiler rol oynar. Müzik olgusunda rol oynayan başlıca öğeler: besteci, müzik yapıtı (eseri), seslendirici/yorumcu, dinleyici/izleyici, bunlar arasındaki

*Bu çalışma, 19-22 Mayıs 2016 tarihleri arasında, 1. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Konferansı “İnsan ve Toplum Bilimleri”, IBAD (1st International Scientific Researches Congress Humanity and Social Sciences, Madrid/ İspanya) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

**Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, Müzik Öğretmenliği Programı, Türkiye/Erzurum, usevimsen@atauni.edu.tr

iletişim/etkileşim ve bunların yer aldığı çevre/ortamdır (Uçan, 1997: 29). Müziksel çevrenin en büyük, en geniş kesimini kuşkusuz dinleyiciler/izleyiciler oluşturur. Ayrımsız herkes en azından birer dinleyicidir. Bu demektir ki herkes en azından bir dinleyici olarak müziksel çevrenin doğal (kendiliğinden) üyesidir (Uçan, 1996: 17).

Müzik sanatında müziği var edenler bestecilerdir. Yaşatanlar ise seslendiriciler ve tüketici durumunda olan dinleyicilerdir. Müzik için belki de en az zaman ve emek harcayanlar müzik dinleyicileridir (Günay, 2006: 66).

Müzik yaşamın her anında bizimledir. İnsan müziksel çevresini her zaman kontrolünde bulunduramayabilir. İçerisinde bulunduğumuz çevrenin müzik tercihi bizi olumlu/olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bazı durumlarda, dinleyici olarak, müziği seçme şansımız varken, bazen böyle bir şansımız yoktur (Şen, 2016: 10).

Günlük yaşamda yer alan müziklerin çok türünlüğü, çeşitliliği, bireyin içinde yaşadığı müziksel çevreye uyumunu bazı bakımlardan kolaylaştırıcı, bazı bakımlardan ise zorlaştırıcı olur. Ancak ne olursa olsun, müziksel çevre insan tarafından oluşturulur, biçimlendirilir. Müziksel çevre, onu oluşturup içinde yaşayan insanla birlikte sürekli bir oluşum, değişim ve gelişim halindedir (Uçan, 1996: 18).

Müzik, ortaya çıkan titreşimlerin etki ve güzelliği ile dinleyiciye ulaştığı anda anlam kazanan, seslendirildiğinde hayat bulan, ezgiler bütünüdür. Sanat değeri taşıyan müzik eserleri, bireylerin beğeni düzeylerini geliştirmelerine imkân sunar. Sanatın ortaya çıkardığı gelişmiş sanat zevki ise birey ve toplum yaşamına kültürel zenginlikler olarak geri döner.

Sanatta içerilen birçok değerden bir tanesi de, bize ince farkları görebilme gücümüzü geliştirme şansı vermesidir. Sanat yapıtını hem deneyimlerken hem de sonrasında hatırlarken bizde bıraktığı izlenimi açıklığa kavuşturmadan keyif alırız. Sanat duyarlılık (incelik) gerektirir (Carroll, 2012: 281). İnsanın bireysel (biyopsişik), toplumsal, kültürel ve ekonomik boyutlu temel gereksinimleri (ihtiyaçları) arasında estetik gereksinim (ihtiyaç) çok önemli bir yer tutar. Estetik gereksinim, insanın “estetik kimlik/kişilik kazanma ve geliştirme” çabasının belkemiğini oluşturur. Estetik gereksinimi gidermede ve estetik kimlik/kişilik kazanmada ve geliştirmede müzik ve sanat eğitimi belirleyici rol oynar (Uçan, 1996: 7).

Sanat eserleri hakkında yargıda bulunmamız, onlara değer biçmemiz için izleyici, okuyucu, dinleyici ögesinin olması zorunludur. Bu üçüncü ögenin, o sanat türünden anlaması, bilinçli olması, zorunlu olmasa bile gerekli görülmektedir. Sanat eseri hakkında yargıda bulunmak, ona güzel veya çirkin demek belirli bir birikime anlayışa ve kavrayışa bağlıdır (Turgut, 1991: 114).

Dinleyicinin müziksel beğenisini geliştirmesi, müzikten haz alabilmesi için bir ön koşuldur. Dinleyicinin eğitimini, geniş anlamda ele alırsak; bütün türleri ile müziği tanımaya, anlamlandırmaya çalışmak, diğer toplumlarda müziğin nasıl algılandığını hangi müziklerin dinlendiği takip etmek, yetenekleri ölçüsünde müzik yapmayı (seslendirme, çalgı çalma) öğrenmek, bu uzun çabaların sonucunda ise yoz müzik ve sanatsal müzik ayırımını yapabilecek bilince sahip olmak şeklinde değerlendirebiliriz (Şen, 2016: 83).

Müzik beğenisi, her şeyden önce belli bir müzik kültürüne bağlı olmayı gerektirir. Bilgi ve alıştırma ile kazanılan müzik beğenisine sahip birinde, seslerin onda uyandırdığı duygular ile salt kulak algılamasıyla yetinen doğal hoşlanma duygusuna sahip olmakla sınırlı başka birinde uyandırdığı duygular arasındaki ayrımlar, bir yandan seslerin icra edilmesindeki ayrımlara, bir yandan da onları alımlayan estetik beğeni ve doğal hoşlanma arasındaki ayrıma dayanır. İkinciler ham bedensel duygular, birinciler incelmış, yücelmiş duygulardır. Bu nedenle salt kulak duyumuyla algılanana basit ya da aşağı müzik, beğeni duygusuyla ve bunun yükseltilmesiyle alımlanana yüksek müzik veya gerçek müzik diyoruz (Soykan, 2015: 241-242).

Müzik, içerdiği/yansıttığı tüm anlamları, işlevleri, farklılıkları, zenginlikleri ile insan için, insan tarafından, insanı anlatan felsefi, estetik, sanatsal bir oluşumdur. Müzik, ruhunu seslerin soyut, gizemli, çekici dünyasına açabilen tüm müzikseverlere açık bir sanattır. Müzikten alınan estetik haz; melodilerin etkisinde kalarak, bu işitsel dünyanın bizde uyandırdığı hoş izlenimlerdir. Filozofların üzerinde uzun uzun düşündükleri, açıklık getirmeye çalıştıkları estetik; müzikte seslerin zamansal var oluş, kayboluşları gibi gizemli yönleri ile onu anlamak isteyenlere cazip gelmiştir. Müziğin estetik açıdan anlaşılabilirliği; dinleyiciler tarafından yapısında bulundurduğu güzellik, ahenk ve etki gücünün hissedilmesi ve sanatsal değerinin özümsebilmesini gerektirmektedir (Şen, 2016: 64-65).

Müzik estetiğinin konusunu ne oluşturur veya müzik estetiği neyi araştırır diye sorguladığımızda; müzik estetiği, müzik psikolojisinin desteğiyle ortam, zaman ve kişisel değerlendirme değişkenlerini de içerecek şekilde, *müzik eseriyle onu dinleyen insanlar arasındaki bağıntının “güzellik” kavramına yönelik ölçütlerini belirlemeye çalışır*. Müzik estetiği, müziği *melodik, dinamik olguların tinsel kaynağını araştırmak ve müzik eserindeki biçim, içerik (anlatım) ilişkisi* açılarından inceler (Say, 2009: 185). Diğer bir tanıma göre ise müzik estetiği; *müzikte güzellik sorunsalını müzik felsefesi içinde irdeleyen alan* olarak açıklanabilir (Say, 2010: 19).

Müziğin, estetik olarak insana güzellikler sunma, ruhunu yüceltme, kendini anlatmasına (ifade etmesine) imkân verme özellikleri dışında başka özellikleri de vardır. Müziğin bir taraftan evrensel yönü, diğer bir taraftan kültüre ait oluşu, duyguların ifadesi yoluyla ruha etki göstermesi, iletişim sağlaması, ortak duyguları kuvvetlendirmesi, bunların tümü müziğin toplum için de önem taşıdığına bir göstergesidir (Şen, 2016: 11).

Müzik; bireyden bireye, zamandan zamana, yaratıdan yaratıya değişik etki düzeyleri gösterse de, genelde dikkat çekici ve etkileyici olabilmektedir. Bazı koşullarda ise, büyüleyici, coşturucu olabilmekte, kendini güçlü bir biçimde duyumsatabilmektedir. Müzik yaratısının içine yerleştirilmiş sözlü mesajlarla insanları etkilemek kolaylaştırılabilir. Sözlerdeki anlamlar müziğin vermek istediği mesajı daha anlaşılır yapar (Günay, 2006: 53-54).

Müziğin güzelliği yazarak anlatılamaz, müziğin güzelliğini en etkileyici şekilde müzik yaparak anlatabilirsiniz. Güzel bir müzik eserini dinlerken, farklı bir etkinin sizi kuşattığını hissedersiniz. Hisler, algı, sanat ve sanatçı için özel anlam taşır. Sanatçı özel veya kendine özgü bir hissetme/algılama yetisine sahiptir. Sanatçı yaşamı, insanı, doğayı bu özel hisleri/ algıları ile kendi sanat dili ile yorumlar. Estetiğin kelime anlamının duygularla ilgili oluşu, bizi sanat ve estetiğin birleştiği, kesiştiği noktaya götürür bu ortak nokta, his/algı noktasıdır. İnsan, yaşamında sanat olmadığında sadece basit bir algı düzeyine sahipken, sanat yoluyla, yaşamında kullanarak geliştirmek durumunda kaldığı algıları, insan için zengin bir iç dünya oluşturur. Bu yönüyle de sanat insana farklı, zengin bir iç yaşam sunar, tatmin sunar, yaratıcı düşünceler yoluyla eserler ortaya koymamızı sağlar.

Müziğin estetik yönü, üzerinde çok durulmamış, düşünülmemiş bir tarafıdır. Bu duruma gerekçe olarak birçok müzik türünün, farklı müzik beğenilerinin, pek çok farklı insan ve hayatların varlığı gösterilebilir. Müzik, hayatı güzel ve anlamlı kılmaya çalışan, diğer unsurlar (bilim, sanat, eğitim) gibi, insan içindir. Müziğin bu çok yönlülüğü, onun zengin, herkese hitap eden, her beğeniye cevap veren, ne anlamak istiyorsak o kadarını ifade eden bir araç olmasını sağlar. Araç sözcüğü müziğin yanında kuru, yavan kalan bir sözcük gibi dursa da aslında onun işlevselliğini ifade etmektedir (Şen, 2016: 107).

Müzik işlevseldir, gözle görülmeden ruh dünyamızın kapısını aralar, hayattan kaçmak isterken soluklanmamızı, kendimizi tanımamızı, anlamamızı, kısacası her şeye dair farkındalık oluşturmamızı sağlar. Müzik, ritim, uyum, güzellik, düzen gibi unsurlar “müzik estetiği” denilen hayatımızın estetik boyutudur ve bu unsurlar hayatımıza anlam katar. Müzik türleri; renkler, desenler, biçimler/formlar gibi kendi içerisinde farklılıklar, çeşitlilikler içerir. Her bir tür, hayata bakış açımız ve kültürümüze yakınlığı/uzaklığı ile bir yere, bir anlama sahiptirler (Şen, 2016: 108).

Müziğin birey ve toplum yaşantısında algılanış şekli topluma iki şekilde yansır. İlk olarak toplumun müzik beğenisi, ikinci olarak ise topluma kazandırılan eserler (besteler). Bu iki yönlü kültürel/sanatsal etkileşim insanların yaşamında pek çok konuda etkili olabilmektedir. İnsanın bilişsel gelişimi ve sosyolojik yaşantısına olduğu gibi ruhsal gereksinimlerine de zengin bir kaynak oluşturan müzik, tek yönlü ele alındığında tüketime dayalı kısır bir yaşantı oluşur. Diğer taraftan müziği kültürel, evrensel nitelikleriyle yaşantımıza aktardığımızda, düşünce ve davranış yapımızda ortaya çıkacak her türlü gelişim toplumumuza da yansımaktadır.

İnsan ve toplum adına müziğin varlığı, sanıldığından çok fazla şey ifade etmektedir. İnsanlığın var olduğu günden beri sanata gereksinim duyulduğu, her topluluğun kendi kültürünü yansıttığı bir müziği olduğu ve bu müzik türlerinin çeşitliliği göz önünde bulundurulduğunda toplumun sahip olduğu müzik algısının önemi anlaşılabilir. Bu nedenle müziğin estetik algılanışı üzerine yapılan bu çalışmaya ihtiyaç duyulmuştur.

2. Amaç

Bu çalışmada insan ve toplum ekseninde müziğe ilişkin algıların ortaya çıkarılarak müzik estetiği ile ilişkilendirilmesi amaçlanmıştır.

3. Yöntem

Araştırma nitel bir çalışma olup, betimsel türde tarama modelindedir. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yoluyla katılımcılara anket ve görüşme yapılarak verilere ulaşılmıştır.

Amaçlı (yargısal) örneklemede araştırmacı kimlerin seçileceği konusunda kendi yargısını kullanır ve araştırmanın amacına en uygun olanları örnekleme alır (İşcil, 1973'ten akt. Balcı, 2001: 102). Maksimum çeşitlilik örnekleme, bu örnekleme yöntemindeki amaç, çeşitliliği sağlamak yoluyla evrene genelleme yapmak değil, çeşitlilik arz eden durumlar arasında ne tür ortaklıkların ve benzerliklerin var olduğunu bulmaktır (Şimşek ve Yıldırım, 2000: 70).

Araştırmada katılımcılar belirlenirken, özellikle müzik eğitimini profesyonel ve mesleki anlamda almayan bireyler olması göz önünde bulundurularak amaçlı örnekleme seçimine gidilmiştir. Farklı fakülte ve

bölmeler ile farklı meslek alanlarından bireylerin katılımında da yine çeşitliliğin araştırmayı zenginleştireceği görüşünden yola çıkılarak yer verilmiştir.

3.1. Veri Toplama Aracı

Araştırmacı tarafından demografik bilgilerinde yer aldığı müziğe ilişkin dokuz sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Hazırlanan bu sorular katılımcılara yöneltilmiş ve verilere ulaşılmıştır.

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşmeye yer verilmiş çeşitli sınırlılıklar nedeniyle 90 kişiye yüz yüze (sohbet tarzı) görüşme yapılmış, diğer katılımcı grup olan 486 kişiye ise düzenlenmiş görüşme formu aracılığıyla ulaşılmıştır.

Araştırmanın içeriği ile ilgili olarak hazırlanan sorular iki boyutta düşünülmüştür. Öncelikle bireyin müziğe ilişkin algı ve tercihlerini belirlemek üzere bir, iki, üç ve dördüncü sorularda katılımcıların kendi düşünceleri sorulmuştur. Diğer beş, altı, yedinci sorularda toplumun müziğe ilişkin algılarının tespiti amaçlanmış olup, son iki soruda ise özellikle müziğin estetik boyutu üzerine fikir verebileceği düşünülen görüşlerin tespiti amaçlanmıştır.

3.2. Verilerin Analizi

Araştırmada görüşme yapılan grup (90 kişi) ve anket ile ulaşılan katılımcılara (486) ait veriler içerik analizi yapılarak incelenmiştir. Görüşme grubunun verileri ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmış daha sonra veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Anket ile ulaşılan veriler fakülte-bölüm olarak gruplar halinde bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Tüm katılımcılara ait verilerin elde edilmesinde her bir soru için verilen yanıtlar incelenmiş olup bu ifadelerde öne çıkan belirli kelimeler tespit edilerek bilgisayar ortamında kullanım sıklıkları belirlenmiştir. Verilerin yorumlanmasında, belirli kelimeler ve ifadeler kullanım sıklıkları frekans (f) ile gösterilmiştir. Nitel bir çalışma olması ve katılımcı sayısı (576) bakımından verilerin yorumlanmasında katılımcılara ait tüm veriler değerlendirmeye alınmış olup öne çıkan araştırmayı şekillendiren ifadeler içerik analizi sonucu belirlenmiş ve bulgular yorum kısmında yer verilmiştir.

3.3. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırma da, Atatürk Üniversitesinin farklı bölümlerinde 1., 2., 3. ve 4. sınıfta öğrenim görmekte olan 483 üniversite öğrencisi ve Erzurum il merkezinde görev yapmakta olan, çeşitli meslek gruplarından 93 kişiye ulaşılmıştır. Katılımcıların % 45,1'inin (260 kişi) erkek, % 54,9'unun (316 kişi) kadın olduğu, % 51'inin (294 kişi) memleketlerinin farklı şehirler olduğu % 49'unun ise (282 kişi) memleketlerinin Erzurum olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu toplam 576 kişi oluşturmaktadır.

Tablo 1: Anket Yoluyla Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Dağılımı

Fakülte/Bölüm	Kişi Sayısı (n)	%	Cinsiyet	Genel %	Memleket	Genel %
İlahiyat Fakültesi	100	25.45	3 Erkek 97 Kadın	Erkek 40.45 Kadın 59.55	53 Farklı Şehirler 47 Erzurum	Farklı Şehirler 52.16 Erzurum 47.84
Din Kült. A.B. Öğrt.	56	14.24	24 Erkek 32 Kadın		20 Farklı Şehirler 36 Erzurum	
K.K.E.F. Beden Eğt. Öğrt.	76	19.33	50 Erkek 26 Kadın		23 Farklı Şehirler 53 Erzurum	
K.K.E.F. Coğrafya Öğrt.	53	13.49	40 Erkek 13 Kadın		51 Farklı Şehirler 2 Erzurum	
Edebiyat Fak. Felsefe	50	12.72	16 Erkek 34 Kadın		28 Farklı Şehirler 22 Erzurum	
Farklı (Karma) Bölümler	33	8.40	14 Erkek 19 Kadın		15 Farklı Şehirler 18 Erzurum	
Mühendislik Fakültesi	25	6.37	12 Erkek 13 Kadın		15 Farklı Şehirler 10 Erzurum	
Toplam	393	100	159 Erkek 234 Kadın	100	205 Farklı Şehirler 188 Erzurum	100

Tablo 1. incelendiğinde, araştırmaya anket yoluyla katılan üniversite öğrencilerinin öğrenim gördükleri fakülte ve bölümlere ilişkin bilgilere yer verildiği, katılımcıların % 40.45'ini erkeklerin, % 59.55'ini kadınların oluşturduğu, ayrıca katılımcıların memleketlerinin neresi olduğu sorusuna % 52.16'sının farklı şehirler (Ankara, İstanbul, İzmir, Konya vs.), % 47.84'ünün ise Erzurum cevabını verdikleri görülmüştür.

Tablo 2: Anket Yoluyla Araştırmaya Katılan Farklı Meslek Gruplarının Dağılımı

Meslek	Kişi Sayısı (n)	%	Cinsiyet	Genel %	Memleket	Genel %
İşçi	12	12.9	12 Erkek 0 Kadın	Erkek 63.4	0 Farklı Şehirler 12 Erzurum	Farklı Şehirler 35.5
Bankacı	10	10.8	5 Erkek 5 Kadın		5 Farklı Şehirler 5 Erzurum	
Öğretmen	8	8.6	6 Erkek 2 Kadın	Kadın 36.6	3 Farklı Şehirler 5 Erzurum	Erzurum 64.5
Memur	8	8.6	3 Erkek		2 Farklı Şehirler	

			5 Kadın		6 Erzurum	
Serbest Meslek (Esnaf)	8	8.6	8 Erkek 0 Kadın		2 Farklı Şehirler 6 Erzurum	
Mühendis	7	7.6	4 Erkek 3 Kadın		2 Farklı Şehirler 5 Erzurum	
Veteriner Hekim	6	6.4	4 Erkek 2 Kadın		6 Farklı Şehirler 0 Erzurum	
Tıp Teknisyeni	6	6.4	4 Erkek 2 Kadın		3 Farklı Şehirler 3 Erzurum	
Doktor	5	5.4	2 Erkek 3 Kadın		2 Farklı Şehirler 3 Erzurum	
Hemşire	4	4.3	0 Erkek 4 Kadın		2 Farklı Şehirler 2 Erzurum	
Tekniker	4	4.3	4 Erkek 0 Kadın		1 Farklı Şehirler 3 Erzurum	
Ev Hanımı	4	4.3	0 Erkek 4 Kadın		0 Farklı Şehirler 4 Erzurum	
Güvenlik Görevlisi	4	4.3	4 Erkek 0 Kadın		0 Farklı Şehirler 4 Erzurum	
Sekreter	3	3.2	1 Erkek 2 Kadın		2 Farklı Şehirler 1 Erzurum	
Avukat	2	2.1	0 Erkek 2 Kadın		2 Farklı Şehirler 0 Erzurum	
Polis	1	1.1	1 Erkek 0 Kadın		0 Farklı Şehirler 1 Erzurum	
Antrenör	1	1.1	1 Erkek 0 Kadın		1 Farklı Şehirler 0 Erzurum	
Toplam	93	100	59 Erkek 34 Kadın	100	33 Farklı Şehirler 60 Erzurum	100

Tablo 2. incelendiğinde, araştırmaya anket yoluyla katılan farklı meslek gruplarından katılımcıların mesleklerine ilişkin bilgilere yer verildiği, katılımcıların % 63.4'ünü erkeklerin, % 36.6'sını ise kadınların oluşturduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların memleketlerinin neresi olduğu sorusuna % 35.5'inin farklı şehirler (Ankara, İstanbul, İzmir, Konya vs.), % 64.5'inin ise Erzurum cevabını verdikleri görülmüştür.

Tablo 3: Yüz Yüze Görüşme Yapılan Katılımcılara Ait Dağılım

Fakülte/Bölüm	Kişi Sayısı (n)	%	Cinsiyet	Genel %	Memleket	Genel %
Ziraat Fakültesi	23	25.6	14 Erkek 9 Kadın		18 Farklı Şehirler 5 Erzurum	
K.K.E.F/Resim Öğrt.	17	18.9	11 Erkek 6 Kadın		9 Farklı Şehirler 8 Erzurum	
K.K.E.F/P.D.R	17	18.9	6 Erkek 11 Kadın		9 Farklı Şehirler 8 Erzurum	
G.S.F Tiyatro	17	18.9	9 Erkek 8 Kadın	Erkek 46.7	14 Farklı Şehirler 3 Erzurum	Farklı Şehirler 62.2
K.K.E.F/Okul Ön. Öğrt.	11	12.2	0 Erkek 11 Kadın		3 Farklı Şehirler 8 Erzurum	
Mühendislik Fak.	2	2.2	2 Erkek 0 Kadın	Kadın 53.3	2 Farklı Şehirler 0 Erzurum	Erzurum 37.8
K.K.E.F/Fen Bil. Öğrt.	1	1.1	0 Erkek 1 Kadın		0 Farklı Şehirler 1 Erzurum	
MYO/Kimya Teknik.	1	1.1	0 Erkek 1 Kadın		1 Farklı Şehirler 0 Erzurum	
Spor Bil. Fak	1	1.1	0 Erkek 1 Kadın		0 Farklı Şehirler 1 Erzurum	
Toplam	90	100	42 Erkek 48 Kadın	100	56 Farklı Şehirler 34 Erzurum	100

Tablo 3. incelendiğinde, araştırmaya yüz yüze görüşme yoluyla katılan üniversite öğrencilerinin öğrenim gördükleri fakülte ve bölümlere ilişkin bilgilere yer verildiği, katılımcıların % 46.7'sini erkeklerin, % 53.3'ünü kadınların oluşturduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların memleketlerinin neresi olduğu sorusuna % 62.2'sinin farklı şehirler (Ankara, İstanbul, İzmir, Konya vs.), % 37.8'inin ise Erzurum cevabını verdikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencileri ve toplumun çeşitli kesimlerini temsil ettiği düşünülen farklı meslek gruplarından katılımcılara, müzik ve müziğin estetik yönü üzerine algılarını ortaya çıkarmak amacıyla dokuz soru yöneltilmiş olup, verilen yanıtlara ilişkin içerik analizi yapılmıştır. Araştırmada verilere ilişkin yorumlarda, öne çıkan benzer ifadeler kullanım sıklığı (frekans) tespit edilerek belirtilmiş, özellikle topluma ilişkin algıların tespitine yönelik soruların bazı katılımcılar tarafından yanıtlanmadığı

görülmüştür. Araştırmanın nitel bir çalışma olması bakımından öne çıkan kelimeler, ifadeler, olumlu-olumsuz görüşler araştırmayı şekillendirerek bulgular ve yorum kısmında ele alınmıştır.

4. Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ilk sorusu olan; *Müzik size göre nedir veya sizin için ne ifade eder?* sorusuna katılımcıların (n=576) verdikleri yanıtlar incelendiğinde, müziği bazı kelimelerle ilişkilendirdikleri ve ayrıca müziğe bazı işlevler yükledikleri görülmektedir. Bu incelemelere göre öne çıkan bazı kelimelerin kullanım sıklığına ilişkin açıklamalara aşağıda yer verilmektedir.

Araştırmada katılımcılara ait ifadelerden yola çıkılarak müziğin ne olduğu sorusunu ele aldığımızda; ülkemizde klasik bir deyim haline de gelmiş olan *müzik ruhun gıdasıdır* ifadesinin (f=26) öne çıktığı, ayrıca müziğin ruhu dinlendirdiği, ruh sağlığına etki ettiği, ruh için gerekli görüldüğü ifadelerine de rastlanmaktadır. Katılımcıların "*müzik ile ruh*"u ilişkilendirdikleri anlaşılmaktadır. "*Ruh*" kelimesinin kullanıldığı ifadeleri (f=117) örneklendirmek gerekirse; "*Müzik insan ruhunun gıdasıdır*" "*Müzik bana göre ruhumu dinlendiren, dinlerken uzak diyarlara dalmamı sağlayan, bazen heyecanlandırıcı, bazen hatırlatıcı bir unsurdur*", "*Müzik insanın ruh halini yansıtan güzel bir olgudur*".

Araştırmada müziğin ilişkilendirildiği ve öne çıkan diğer bir kelimedede, *duygu* kelimesidir. Müziğin *duygu* ve *düşüncelere* etkisi, müziğin *duyguları* yansıttığı, *duyguların* dışı vurumu olduğu görüşünün de öne çıktığını ifade edebiliriz. "*Duygu*" kelimesinin kullanıldığı ifadeleri (f=73) örneklendirmek gerekirse; "*Müzik, yaşama sevinci veren, duyguların yansımasıdır*", "*Müzik, güzelliğin ve duyguların ifadesidir*", "*Müzik insanların duygu ve düşüncelerinin bestelenmiş halidir*".

Yapılan analizde öne çıkan kelimelerden biri de *hayat*'tır. Müziğin insan hayatına etkileri, insan hayatındaki yeri, müziğin *hayat* kelimesiyle de ilişkilendirildiğinin göstergesidir. "*Hayat*" kelimesinin kullanıldığı ifadeleri (f=38) örneklendirmek gerekirse; "*Müzik hayattır, güzelliştir, özlemdir, hasrettir, değerdir*", "*İnsanın hayat tarzına kadar etki sahibi olan bir sanat dalı*", "*Müzik, hayatın rengidir, sosyal yaşantımıza renk katar*".

Hayat kelimesinden sonra diğer bir öne çıkan kelime *eğlence*'dir. Katılımcılardan bazıları *müzik* denilince *eğlence* kelimesini içeren ifadeler kullanmışlardır. Müziğin eğlendirdiğine ilişkin bu ifade örnekleri de aşağıda verilmiştir. "*Eğlence*" kelimesinin kullanıldığı ifadeleri (f=23) örneklendirmek gerekirse; "*Müzik benim için eğlence kaynağı olmakla birlikte hayatın bir parçasıdır*", "*Ruh dinginliğini sağlayan önemli, eğlenceli şeydir*", "*Eğlencedir, kafamı dağıtmak için dinlerim*".

Müziğin *eğlence* yönü dışında diğer öne çıkan kelime *huzur* olmuştur. "*Huzur*" kelimesinin kullanıldığı ifadeleri (f=21) örneklendirmek gerekirse; "*Müziğin insana huzur verdiğini düşünenlerdenim*", "*Ruhumu dinlendiren, huzur veren bir sanattır benim için*" "*Dinlenme, kaçış, kabuğuma çekilme, huzur bulduğum bir etkinlik*".

Araştırmaya katılan örneklem grubu (n=576) müziğin kendileri için ne ifade ettiğine dair sıkça öne çıkan kelimelerin yanı sıra müziği, "*dinlendirme*", " *motive etme, motivasyonu sağlama*" ve kendilerini ifade etmelerine imkân tanıma " *ifade aracı olma*" yönü ile ele aldıkları ortaya çıkmaktadır.

Müziğin *dinlendirme* yönü ile ele alındığı "*Dinlendirme*" ifadelerinin kullanım sıklığı (f=98) örnek ifadeler; "*Müzik benim için dinlendirici, huzur veren terapidir*", "*Her aktivitede bizi dinlendiren, sakinleştiren bir araç*", "*Ruhumu dinlendiren kafamı boşaltan hoş seda*" şeklindedir.

Müziğin *rahatlatma* yönü ile ele alındığı "*Rahatlatma*" kelimesinin (f=47) yer aldığı örnek ifadeler ise şöyledir; "*Müzik benim için rahatlatıcı bir durumdur*", "*Bir hayat biçimi, rahatlatma, tedavi yöntemidir müzik. İnsanı dinlendiren bazen ateşleyen bir sanattır*", "*Kafamı dağıtmak için beni rahatlatan bir etkinliktir*".

Müziğin "*Motive etme*" ve "*Motivasyon sağlama*" yönü ile ele alındığı (f=22) örnek ifadeler; "*Hayatın anlamı, motive eden, enerji veren.*", "*Düşünceyi geliştiren, motivasyonu sağlayan araç*", "*Motive kaynağıdır*" şeklindedir. Araştırmaya katılan *Beden Eğitimi Öğretmeni* adaylarının özellikle müziğin bu yönünü hayatlarında kullandıkları (f=16) dikkat çekmektedir.

Müziğin bir ifade aracı olduğu, ifade biçimi olduğu "*İfade*" kelimesinin kullanıldığı (f=49) örnek görüşlere göre; "*İçimdeki sesi ifade eder*", "*Kendimi ifade edemediğim zamanların tercümanıdır*", "*Bana göre bir ifade biçimidir. Kendimizi ifade etmeyi amaç eder*".

Katılımcıların ilk soruya ilişkin görüşlerinden birkaçına yer vermek gerekirse; "*Müzik bir toplumun karakteridir*", "*Aslında müzik içe yöneliş, içe bakıştır. İnsan kendini arar müzikte. İçinde yaşadıkları, söyleyemediği şeyleri duyar müzikle*", "*Kültür elçisi, dil, din, ırk ayrımsız tüm dünyanın ortak dili*", "*Müzik, toplumun değer yargılarını, milli ve manevi değerlerini sonraki kuşaklara aktarmaya yarayan bir olgudur*" bu görüşlerin aynı zamanda müziği estetik, felsefi ve sosyolojik boyutlarıyla kapsayan ifadeler olduğu da görülmektedir.

Araştırmada katılımcılara yöneltilen ikinci soru olan; *Hayatınızda müziğin yeri nedir?* verilen yanıtları incelediğimizde hayatlarında önemli bir yeri olduğuna dair ifadeler (f=331) iken önemli olmadığını bildiren katılımcılar (f=55), hayatlarında müziğin yerini ortada bir yerde yani ne çok önemli ne de önemsiz olduğunu

düşünenler ise (f=22) şeklinde tespit edilmiştir. İkinci soruya ilişkin ifadeleri örneklendirmek gerekirse; "Müzik hayatımda *en önemli* yerdedir. Müziğin çok olduğu yerde yaşam daha canlıdır. Müzik dinleyen, yapan insanlar her zaman iyi insan olma yolunda bir adım öndedir", "Müzik hayatımda *çok yeri olan bir olgu değildir*. Her gün dinlemem canım ne zaman isterse", "Olmazsa olmaz değil ama olması hayatıma güzellik ve hareket katar". Bu bulgular ışığında, katılımcıların çoğunluğu müziğin hayatlarında önemli bir yeri olduğunu belirtmişlerdir.

Hayatında müziğin önemli bir yeri olmadığını belirten katılımcıların (f=29) büyük bir kısmını İlahiyat Fakültesi öğrencileri ve Din Kültürü Ahlak Bilgisi Öğretmeni adayları oluşturmaktadır. Bu veriler doğrultusunda, olumsuz görüş bildiren katılımcıların müziği gerekli görmedikleri veya sevdikleri bir alan olduğu halde duygularını bastırması olabilecekleri şeklinde yorumlanabilir. Müziğin hayatınızdaki yeri nedir? sorusuna ilişkin yanıtlardan birkaçına daha yer vermek gerekirse; "Ailem gibi *olmazsa olmaz*", "Vazgeçilmeyecekler arasında yer alır", "Hayatımda müziğe dair bir yer yoktur" şeklinde belirtilmiştir.

Araştırmanın üçüncü sorusunu oluşturan; *Dinlediğiniz müzik türleri hangileridir?* katılımcıların yanıtları incelendiğinde, en fazla belirtilen müzik türü *pop müzik* (f=239), ikinci olarak *Türk halk müziği* (f=208), üçüncü olarak ise, özellikle üniversite öğrencileri (genç kesim) tarafından *slow müzik* (f=128) dinlediği belirtilmiştir. Slow müzik ayrı bir tür olarak değil, içerisinde Türkçe-yabancı pop ve Türk halk müziğine ait hareketli olmayan, duygusal türkü ve şarkıların olduğu müzikler şeklinde değerlendirilebilir.

Katılımcıların diğer tercihlerinden biri ise müzik türlerini seçmedikleri, kulağa hoş gelen her tür müziği dinledikleri (f=122) bulgusudur. Katılımcıların dinledikleri diğer müzik türlerinin ise *Türk sanat müziği* (f=105) olduğu, daha sonra *Arabesk* (f=81), *Rock müzik* (f=75), *Yabancı müzik* (yabancı pop olarak sınıflandırılabilir) (f=65) belirlenirken, *Klasik müzik* (f=50), *Rap* (f=30), *Tasavvuf müziği ve ilahi dinlediğini* belirtenler (f=26), *Özgün müzik* (f=15), *Karadeniz müzikleri veya şarkıları* (f=12), (son zamanlarda Karadeniz yöre müziklerinin modern tarzda seslendirildiği yöresel bir Türk halk müziği örneğidir) olarak sıralanmaktadır.

Bu bulgular ışığında Pop müzik ve Türk halk müziğinin katılımcıların çoğunluğu tarafından tercih edildiği, diğer müzik türlerinin de bu sıralamada yer aldığı fakat bu iki müzik türü ve her ikisini de içeren slow müzik dinleyenlerin, müzik türlerini ayırt etmeden dinleyenlerin sayılarının da araştırma için fikir verici olduğu söylenebilir. Araştırmaya katılımın yoğun olduğu (n=156) ilahiyat ve din kültürü ahlak bilgisi öğretmenliği öğrencilerinin *tasavvuf müzik* tercihlerinin çok yüksek düzeyde olmadığı da bulgular arasındadır.

Araştırmanın dördüncü sorusu olan; *Dinlediğiniz müzikler size ne hissettirir?* Katılımcıların ifadeleri öne çıkan kelimeler ve benzer ifadeler olarak iki şekilde ele alınmıştır. Katılımcılar hislerini "*duygu*" (f=89), "*mutluluk*" (f=68), "*hüzün*" (f=64) kelimelerini sıklıkla kullanarak ifade etmişlerdir. Ayrıca öne çıkan ifadelerden bazılarını örneklendirmek gerekirse; "*İçinde bulunduğum ruh haline göre değişir*" veya "*O anki ruh haline göre değişir*" (f=65) ilk sırada gelirken, "*Rahatlatır*" (f=40) ikinci öne çıkan ifadedir. Diğer öne çıkan ifadelerden bazıları ise; "*Geçmişteki yaşantılarımı, anılarımı hatırlatır*" (f=32) "*Dinlediğim müzik türüne göre değişiklik gösterir*" (f=23) şeklindedir. Bu soruya ilişkin yanıtların araştırmanın ilk sorusuna verilen yanıtlar ile benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Katılımcıların ifadelerinden genelleyemeyeceğimiz ve müziğin onlara ne hissettirdiğine ilişkin görüşlerden birkaçına yer vermek gerekirse; "*Derin yolculuklar, rahat gelecek hissi*", "*Çokta bir anlam ifade etmez*", "*Aşkı ve sevdayı*", "*Duygusal anlamda moral verir*", "*Bir hayat hikâyesinden kesitlermiş gibi gelir müzik bana. Kendimi mutlu hissettirir. Bazen de duygu yükler*", "*Türküler beni dinlendirir, yabancı müzikler dinlerken kafamdaki düşünceler dağılır, arabesk hüzün vb. duygular yaşatır*", "*Enerji verir*", "*Hayallere daldırır*", "*Beni dinç tutar*" şeklindedir.

Araştırmada katılımcılara, ilk üç soruda müziğin onlar için neler ifade ettiği, hayatlarındaki yeri ve müziğin onlara neler hissettirdikleri, müziğin birey yaşamındaki yerinin tespiti anlamında hazırlanmış ve yöneltilmiştir. Araştırmanın genel yapısı itibarıyla birey ve toplumun müziğe ilişkin algıları olmak üzere iki boyut yer almaktadır.

Araştırmanın beşinci sorusu olan, *Sizce yaşadığınız toplumun müziği ele alış tarzı nasıldır?* Katılımcıların yanıtları incelendiğinde; ifadelerini, olumlu görüş bildirenler, olumsuz görüş bildirenler ve ifadeleri biraz ortada (ne olumlu ne olumsuz) diye nitelendirilebilecek şekildedir. Olumlu görüş bildiren katılımcılar (f=53) iken olumsuz görüş bildirenlerin (f=179) sayıca daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu görüşlerden olumlu olan örnek ifadeler yer vermek gerekirse; "*Toplumumuzda müziğin önemli bir yer vardır. Neredeyse her ortamda kulaklıkla müzik dinleyen insanlar görebilirsiniz*", "*Toplumumuzda müziğin önemli bir yer vardır*", "*Toplumun her kesimi müziğe yer verir. Müzik herkesin hayatında var ve değerli*".

Bu görüşlerden olumsuz olan örnek ifadeler yer vermek gerekirse; "*Sanatın ilerlemesi gerekiyor, bakış açılarının gelişmesi gerekiyor. Müzik gerektiği kadar değer görmüyor*", "*Yeni dönemde müzik namuna bir şey göremiyoruz. Tamamen cinsellik ve erotizm üzerine. Ah şu bikiniler olmasa klipleri kim izleyecekti*", "*Toplumda*

kalitesiz fakat cezbedici içi boş olan müzikler ön plana çıkarken nitelikli olanlar geri planda kalıyor. Çok dinlenen müziklerde kayda değer bir şey görmüyorum”, “Gelenekselde uzaklaşma modern yanlı algılama çabası” şeklinde örnekler arttırılabilir.

Katılımcıların özellikle tüketime dayalı müzikleri eleştirmeleri ile ortaya çıkan olumsuz görüşler karşımıza, kültür endüstrisi kavramını çıkarmaktadır.

Ünlü Alman filozofu ve müzikoloğu Adorno (1903-1969), Frankfurt Okulu’nun en ünlü isimlerinden olup, özellikle Amerika’ya göçtükten sonra, iletişim araçlarının gücü altındaki kültürel tüketim ve sosyolojik olguların sanattaki yaratıcılığa etkisi konularında pek çok çalışma yapmış ve Kültür Endüstrisi kavramını ortaya atmıştır (Erinç, 2004: 69). Kültür Endüstrisi, hoşluk yaratan her şeyi sanat sayar, sanat diye piyasaya sunar, fakat sanat alanının esas sorusuna; “ne kadar sanat” sorusuna hiç eğilmez hatta bu soruyu örtbas eder, akıllardan silmeye uğraşır. Kültür Endüstrisi, bilinçli ya da bilinçsiz olsun fark etmeksizin değerleri, inançları ele alır ve bunları sanatta olduğu gibi yozlaştırır, seviyesini alta doğru çeker (Erinç, 2004. 74-75).

Adorno sanatın kendisi için var olması gerekirken, halkın yanlış bilincinin pekiştirilmesi amacıyla kullanıldığını, sanatın bir yandan kapitalist düzenin adaletsizliklerine gerekçe sunduğu, diğer yandan dikkatleri başka yöne kaydırarak halka uyuşturucu eğlenceler dayattığını ileri sürer. Adorno için sanatın en önemli boyutu, onun ciddiliği veya entelektüel derinliğidir. Adorno içinde bir nebze olsun ticaret barındıran her türlü müziği, ciddi müzik kategorisinden dışlar (Zolberg, 2013: 150-152).

Adorno ve Horkheimer, modern dünyada sanatın, pazar kurumunun yönlendirdiği “amaçlı bir amaçsızlığa” doğru dönüştüğünü bu bağlamda, kültür endüstrisinin ürünlerinin metaya dönüşen sanat eserleri değil; zaten en baştan pazarda satılabilmek için imal edilmiş uydurma şeyler olduğunu belirtirler (Su, 2014: 66). Bu tür üretimden gelir sağlandıkça bir çeşit kısır döngü oluşmakta müzik, sürekli olarak kendinden uzak ve karmaşık ortamlarda izlenmekte, izleyici yoğun bir bombardımana tutulmuş olmaktadır. Dinleyici müzikten başka her şeyi izleyen, zaman zaman da kolay olduğu için ezberleyip kendini ona daha çok bağlayan, kendisine özgürce seçimler yaptığını zannettiren kısıtlı bir yaşam biçiminin tutsağı haline gelmiştir (Günay, 2006: 67).

Erinç (2004) kültür endüstrisinin etkilerini şöyle ele almaktadır; “ülkemizde de, zaman zaman basında çıkan kaset (albüm) satışlarına, CD satışlarına veya televizyonlarda sunulan eğlence yerlerindeki müzik türlerine baktığımızda, bunların iz bırakmayan, anlık zevkleri doyuran, hatta var olan duyguları ve heyecanları pekiştiren müzik türleri olduğunu kolayca saptayabiliriz; yani sürüme dayalı, kazanç amaçlı müzik türleri... Bunlar öylesine birbirine benzer ki sözgelimi, birinin bestesini, diğerinin güftesi ile birleştiresek bile fark edilmez, fark edilebilecek bir değişiklik yaratmaz; ama satış rekorları kırar. Bu tip müziğe de sanat deriz, fakat bunlar sanat olmanın en alt koşullarını bile içermezler; yani özgün, yeni ve tek değillerdir, yeni bir talep yaratmazlar. Estetik bir kaygı taşımazlar, bir idea (fikir) vermezler” (s. 73).

Günay, (2006) dünyada müziği üretip bir pazar ürünü (meta) olarak dağıtan geniş bir kitle’den söz etmektedir. Günay’a göre; bu kitleler için önemli olan ekonomik gelir elde etmektir. Müziğin seçkinliği, sanat değeri, eğitim boyutu önemli değildir. Müziğin canlı dinletilerle ve çoğaltımı yapılmış teknolojik ürünlerle dağıtılıp dünyanın her yerinde olabildiğince çok tüketilmesi önemlidir. Bu müzik çeşidi çoğunluğun müziğidir. Üretici, müzik olarak satamadığını ya da satabildiği halde sürümü arttırabilmek için; dans, cinsel görüntüler, beklenmedik uç davranışlar, renkler, giyimler, hareket kompozisyonları vb. öğeleri kullanarak daha çok satmaya çalışmaktadır (s. 67).

Olumsuz görüşlerin katılımcıların belirli bir grubuna ait olmadığı, tümünde yansıtıldığını belirtebiliriz. Bu soruya ilişkin içerik analizinde öne çıkan ifadeler de rastlanmaktadır Bu ifadelerden biri müziğin eğlenme amaçlı ele alındığı görüşüdür. İçerik incelendiğinde; eğlenme kelimesi (f=19) tespit edilmiştir. Bu görüşlerden birkaçına yer vermek gerekirse; “Yaşadığım toplumda eğlenme, vakit geçirme amaçlı ele alınmıyor”, “Toplumda müzik sıfırın altında. Hep aynı kopyası, birbirlerinin taklidi gibi. Oysa kendi tarihimizin, kültürümüzün onca zenginliği varken”, “Toplum olarak müziği doğru ele aldığımızı sanmıyorum. Dinlenen müziklerde sözlerde anlama ağırlık verilmiyor, şarkılar birbirlerine çok benziyor. Halk buna itiraz etmiyor”, “Toplumumuzda müzik gitgide anlamsız tarzda (Hip-hop vs.) özellikle genç toplumda yaygınlık göstermekte ve toplumun ahlaki ve sanatsal yönünü hasarlarla derinden vurmaktadır”. Özellikle pop müziğin ön planda olması ve nitelik bakımından değerinin tartışılır olduğu görüşlerde ifade edilmiştir. Kültürel zenginliğimizin vurgulandığı ifadeler çok ön plana çıkmasa da rastlanmıştır.

Araştırmanın altıncı sorusu olan, Çevrenizdeki insanların (aile, arkadaş) dinledikleri müzikler nelerdir? katılımcıların yanıtları incelendiğinde, en fazla belirtilen müzik türü pop müzik (f=338), Türk halk müziği (f=216), Arabesk (f=135), Slow (pop ve Türk halk müziğinin hareketli olmayan, duygusal türde olan şarkı ve türküler) müzik (f=87), Türk sanat müziği (f=75), Rap (f=53), Rock (f=49), Her tür (f=45), Tasavvuf müziği ve ilahi dinlediğini belirtenler (f=19), Klasik müzik (f=17), Karadeniz müzikleri veya şarkıları (f=12), Caz (f=8) şeklinde sıralanmaktadır.

Katılımcıların kendi dinledikleri ve çevrelerinde (aile, arkadaş) dinlenen müzik tarzları arasında benzerlik görülmektedir. Fakat katılımcıların büyük bir çoğunluğu pop müziğin özellikle genç nesil tarafından, Türk halk müziğinin ise aileler (orta yaş ve üzeri) tarafından tercih edildiğini vurgulamıştır.

Katılımcılar tarafından Arabesk dinleyenlerin diğer iki müzik türünden sonra geldiği görülmektedir. Diğer müzik türlerinin de tercih edilme durumu sıralamadan anlaşılabilmektedir.

Küçükkaplan (2013) Türkiye’de Arabesk müziğin 1990’lı yıllardan günümüze kadar gelişini şöyle ele almaktadır. *“Dinleyici kitlesini genişleterek toplumun farklı kesimleri tarafından da aranılan bir müzik haline gelen arabesk, çeşitli mekânlarda eğlence müziği olarak sunulan ve giderek popüler kültür ile kapitalist tüketim anlayışının bir ürünü haline gelerek tüm eleştirilerin odak noktası olmuştur. 1990 yılında ilk özel televizyon kanalının açılması ve arabeskin de aralarında olduğu popüler kültür ürünlerinin TRT’ye oranla daha serbest biçimde halka ulaşması, Türkiye’nin son 20 yıldaki kültürel ortamının şekillenmesinde önemli rol oynamıştır”* (s. 227-228).

Bu sonuç, katılımcıların müzik tercihlerinde kitle iletişim araçlarının etkisini de ortaya koymaktadır. Bununla ilgili olarak Şahin, (2005) kitle iletişim araçlarının, toplumda kültürel dönüşümlerin yaşanmasında ve popüler kültürün yaratılması ve yaygınlaşmasında önemli işlevlere sahip olduğunu belirtmektedir. Kitle iletişim araçlarının insanları eğitmek, bilgilendirmek işlevlerinin yanı sıra, küresel sermayenin kapitalist pazar ilişkilerine dönük yapısını destekleyen yayınlar yaparak kitleleri yönlendirme işlevine de sahip olduğundan bahsetmektedir (s. 159).

Toplumun müzik tercihi müziğin nasıl algılandığına ilişkin de fikir verici olabilen bir unsurdur. Araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğunu gençler oluşturduğundan, genç neslin tercih ettiği popüler müzikler yanında Türk halk müziğinin de belli bir oranda yer alması sevindirici bir durum olarak yorumlanabilir.

Araştırmanın yedinci sorusu olan, *Sizce çevrenizdeki insanların (aile, arkadaş) müzik hakkında genel olarak düşünceleri nelerdir?* yukarıda beşinci soru ile ilişkilendirebileceğimiz bu soru müziğe ilişkin toplumun algısını ortaya koyabilmek amacıyla beşinci soruyu tamamlayıcı bir özelliğe de sahiptir. Bu soruda olumlu olumsuz görüşler çok keskin çizgilerle ayrılmadığından genel olarak katılımcıların eleştirel ifadelerine rastlanmaktadır. Müziği toplumun genelinin sevdiği, benimsediği görüşü ayrıca toplumun müziği bir eğlence aracı olarak gördükleri, çok değer verilmediği görüşü de yansıtılmıştır. *“Müzik hayatın bir parçası gibidir. Sabah kalktıktan sonra yüzümü yıkamak ne kadar önemliyse müzikte çevremdeki insanlar için o kadar önemlidir”, “Müzik toplumun öğretici bir değeridir. Temel gereksinimlerdendir”, “İnsanlar müzik dinlemeyi genelde dertlenme amacı ile dinlerler ya da düğünde oynamak için”.*

Eleştirel görüşlere örnek; *“Müzik bilinçsiz bir şekilde dinleme, eğlenme yönüyle ele alınıyor. Müziği bilinçsiz bir şekilde tüketiyoruz. Şu an çok basit sesler (şarkıcılar) milyonlarca satıyor bu da insanların bilinçsiz olduklarını gösteriyor. Toplumda en çok dinlenen pop müzik, anlam ifade etmeyen şarkı sözleri, tek tip ritim, sermaye odaklı düşünülen bir şey. Müzikte kullanılan argo kelimeler var ve bunlar gittikçe normalleşiyor. İnsanlar ne müzikte nede izledikleri TV programlarında nitelik arıyorlar. Ayrıca dinlediği müziğe göre insanlar sınıflandırılabilir. İnsanın ne düşündüğü, nasıl yaşadığı, siyasi görüşünü bile dinlediği müziğe göre anlayabiliyorsunuz”* diğer bir eleştirel görüş *“Müziğin anlamını, değerini herkesin bildiğini düşünmüyorum. Bangır bangır kulaklıkla dinlemek değil. Çalgı alıp çalmaya çalışacaksın, türkülerin içindeki anlamı anlamak gerekir. Çevremde böyle bakabilen çok az insan var”* şeklindedir.

Bu bulgular doğrultusunda müziğin ne olduğu, toplumun nasıl ele aldığı soruları ile benzer şekilde toplumun belirli bir kesimi tarafından rahatlatma, eğlenme yönüyle, eğlence aracı olarak kabul edildiği tespit edilmiştir. Katılımcıların beşinci soruda olumsuz görüşleri daha ön planda iken bu soruda eleştirel bir yaklaşımla toplumun müziği nasıl ele aldığı ve alması gerektiği bazı görüşlerde net olarak ifade edilmiştir. Katılımcılardan özellikle çalgı çalma, kültürel boyutu ile ele alınmasının önemi, değerli bir sanat alanı olduğunun bilincine varılması görüşleri de ifadelerde yer almaktadır.

Soykan (2012) müziği, aşağı ve yüksek müzik olarak iki şekilde ele alır. Aşağı müzik, yalnızca ritme sahiptir. Yüksek müzik, ritme, melodiye ve armoniye sahiptir. Müziğin her tarzı ritme sahiptir; ritim olmaksızın hiçbir müzik var değildir. Ama eğer bir müzik tarzı yalnızca bu kategoride, bu basamakta kalmışsa o hiçbir melodiye, hiçbir armoniye sahip değilse, onu *aşağı müzik* diye nitelendiriyoruz. Aşağı müzik bedeni etkilerken, *yüksek müzik ruhu etkiler*. Yüksek müzik için algılama ve hoşlanma duygusu yeterli değildir. Onun için başka bir şeye daha gerek vardır. Bu da *estetik beğenidir*. *Aşağı müzik dediğimiz şey müzik beğenisi düşük toplumlarda çok yaygındır”* (s.32-33). Soykan (2015) basit müziğin (yoz müzik) verdiği hazzın, alkolün, şarabın, uyuşturucunun, hoşla giden bir yiyeceğin veya cinselliğin verdiği hazla karıştırılabileceğini, bu haz türlerinin ortak noktasını ise bedensel, cisimsel ve estetik olmayışları şeklinde ele almıştır (s.242). Ticarileşmiş eğlence müziği diye de nitelendirebileceğimiz aşağı müzik veya yoz müzikler, dinleyicinin müzik beğenisinin gelişmiş olduğu toplumlarda sadece kendi pazarında alıcı bulurken yani belirli bir kesime hitap ederken; beğenisi gelişmemiş toplumlarda bu müzikler bulaşıcı hastalık gibi neredeyse herkesi etkisi altına alabilmektedir (Şen, 2016: 83).

Araştırmaya katılan grupların görüşleri incelendiğinde, Beden Eğitimi Öğretmeni adayları tarafından (f=18) bu sorunun yanıtlanmadığı, görüş belirtenlerin ise, kısa ifadelerle yanıt verdikleri tespit edilirken, katılımcılardan birine ait ifadeye göre “*Ruh haline göre mutluluk ya da teselli eden ucuz bir motivasyon kaynağı*” ifadesi dikkat çekicidir. Bu algının sadece kendi çevrelerinde mi hâkim olduğu veya kendilerinin de müziği sadece bu yönü ile mi ele aldıkları bir tartışma konusu olabilir.

Araştırmanın sekizinci sorusunda, *Sizce müzik sanat için mi yapılmalıdır halk için mi?* katılımcıların görüşleri genel olarak incelendiğinde sanat için yapılmalıdır (f=153), halk için yapılmalıdır (f=247), her ikisi için de yapılmalıdır (f=119) olarak tespit edilmiştir.

Verilen yanıtlardan birkaçına örnek vermek gerekirse; “*Bence bu müziğin toplum üzerindeki etkisine ve insanların bakış açısına göre değişir. Avrupa sanat için yaparken Anadolu halk için yapar*”, “*Bence sanat için yapılmalı fakat günümüzdeki insanlar para için yapıp halkın gözünü boyamaktan başka bir şey yapmıyor*”, “*Sanat için yapılması toplumun sanat anlayışı ve kültür düzeyine bağlıdır. Halk için yapılanlar da saçma olabiliyor*”, “*Sanat için yapılmalıdır. Kalıcı olması, değer görmesi açısından...*”, “*Müzik sanat için yapılmış sanatsal değer kazanmışsa, halkında beğenisini kazanır*”, “*Müzik güzelliğin, duyguların ifadesidir. Sanat için yapılmalıdır*”, “*Bence müzik halkın sanat anlayışını göz önünde bulundurarak o toplumun sanatsal ihtiyacını karşılamaya yönelik olmalı. Yani sanatsal boyutunu topluma uygunluğu da göz önünde bulundurulmalıdır*” şeklinde ifadelendirmişlerdir.

Katılımcıların büyük bir kısmı müziğin halk için yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Sanat için ve her ikisi de diye görüş bildiren kesiminde belirli bir oranda olduğu söylenebilir. Bu soruda da toplumun müziğe ilişkin algıları konusunda ipucu olarak değerlendirmek mümkündür.

Günay’a göre (2006) “Müzik (sanat) halk içindir” önermesi siyasal amaçlıdır, “Sanat, sanat içindir” önermesi ise estetik amaçlıdır, denilebilir. Müzik sanatının, halkın yararına (bireylerin yücelmesine) olduğu kadar, kendi sanatsal gelişimi için de katkıda bulunması gerekir (s. 55).

Araştırmanın verileri doğrultusunda katılımcıların müziğe ilişkin özellikle “müzik halk için yapılmalıdır, halka hitap etmelidir” görüşü; toplumumuzda müziğin estetik bir sanat olarak algılanmasından ziyade halkın eğlenme, dinlenme, geleneksel-kültürel yaşantısında yer alma boyutuyla düşünüldüğü şeklinde yorumlanabilir. Halkın beğeni düzeyinin düşük olduğu toplumlarda müzik halk için yapılmalıdır görüşü müziği ileriye taşıyamayacağı gibi halkın sanat görüşü üzerinde de etki gösteremeyecektir. Özellikle popüler olanın tüketildiği bir ortamda müziğin sanat olarak değer görmesi ve anlaşılmasının pek mümkün olamayacağı söylenebilir.

Sanat yapıtı eğer gereken cesaret gösterilirse topluma hizmet eder, onun ufkunu açar ve yol gösterir. Böyle olunca ilk etapta toplumla çatışması da kaçınılmazdır. Bu çatışma zamanla sanatın direnme gücünü ve katkısıyla toplumu ileriye götürecektir. Adorno’nun sanatta ve felsefede temel aldığı kavram ilerlemedir. Sanat ancak ilerlemeye muhtaç bir toplumda var olabilir (Su, 2014: 70-71).

Bu görüşten hareketle, bazı durumlarda müziğin (sanatın) sadece halkın alışıp, bildiği, tanıdığı tür ve eserler içerisinde bırakılmaması, bu eserlerin dışına çıkması, müziğin sanat düzeyinde algılanabilmesinde farklı yaklaşımlara da yer verilmesi gerektiği söylenebilir.

Günay’ın (2006) belirttiği gibi “daha nitelikli müzik tercihlerinin ortaya çıkabilmesinde ülkenin sanat politikalarının devlet tarafından desteklenmesi gerekmektedir. Değişen ve gelişen kültürel koşullara göre, açık-seçik ifade edilmiş sanat (müzik) politikalarına” ihtiyaç duyulmaktadır (s. 69).

Araştırmanın son sorusunu oluşturan, *Müzik, Estetik, Nitelikli Müzik, Müzik estetiği denilince aklınıza gelen ilk şey nedir?* katılımcıların bir kısmı bu soruya kelimelerin çağrıştırdıklarını ayrı ayrı yazmak yerine bir cümle ile yanıtlamayı tercih etmişlerdir. Bazı katılımcıların ise akıllarına gelen kelimelerle eşleştirme yaptıkları tespit edilmiştir. Bu ifadeleri örneklendirmek gerekirse; “*Müzik: Şarkı. Estetik: Güzel. Nitelikli Müzik: Anlamlı, derinliği olan. Müzik Estetiği: Kulağa hoş gelen*”, “*Müzik: Ahenk. Estetik: Sanat. Nitelikli Müzik: Yaşam sevinci. Müzik Estetiği: Hayal gücü*”, “*Müzik: Ruh. Estetik: Özen ve düzen. Nitelikli Müzik: Enstrüman icrası. Müzik estetiği: Müziğin inceliği*”.

Katılımcılardan bir cümle ile ele alınan ifadeleri örneklendirmek gerekirse; “*Müzik estetiği, dinlediğim anda hissettiğim duygu yoğunluğu*”, “*Bizi anlatan özlü türküler*”, “*Ruh zerafeti*” olarak belirtilebilir.

Müziğin ilişkilendirildiği kelimeler, *duygu, hayat, ruh, huzur, hüznün, coşku, hareket, ses, şarkı, notalar, ritim, metro fm, mutluluk, dinginlik, melodi, eğlence, ahenk, türküler, uçmak* şeklinde tespit edilmiştir. Estetik kelimesinin ilişkilendirildiği kelimeler; *güzel, güzellik, sanat, dans, naiplik, uyum, zevk, sahne, musiki, his, görsellik, sağlık, çiçek, Klasik müzik* olarak tespit edilmiştir. Nitelikli müzik denilince çoğunlukla *kalite ve kaliteli müzik, duygulara hitap eden, sanat müziği, anlamlı müzik, güzel müzik, dinlemekten bıkmadığım müzik* gibi ifadelerle ilişkilendirilmiştir. Müzik estetiği, *kulağa hitap etme, enstrümanlar, duygulara hitap etme, müziğin akışı, müzikte sadelik güzellik, hayal gücü, iyi bir dinleti, müzik zevki, piyano, türkü, uyum, ölçü, sanat, doğaçlama* kelimeleri akla gelmiştir.

Katılımcılardan yüz yüze görüşme yapılanlar (n=90) bu soruda akıllarına ilk gelen sözcükleri ifade ederken, anket yoluyla ulaşılan (n=486) katılımcıların büyük çoğunluğu, soruyu cevaplarken tüm

kelimelerin çağrıştırdıklarını bir cümle ile belirtmişlerdir. Bu ifadeleri örneklendirmek gerekirse; “Güzel bir parça, sanat eseri niteliği taşıyan”, “Türk Sanat Müziği”, “Anlam ve duygu yoğunluğu”, “Zeki Müren”, “Uyum, güzellik, zevk”, “Taklit olmayan, benzeri olmayan, yeni, farklı”, “Bu dört kavramdan aklıma ‘sanat ve evrensellik’ gelir” şeklinde belirtebiliriz.

Katılımcılara ait bu görüşler doğrultusunda; birey olarak ve toplum anlamında müziğin belirli amaçlarla, (eğlenme, dinlenme, hatırlama, duygulanma) sınırlı bir şekilde ele alındığı, müziğin sanat ve estetik yapısına dair düşüncelere sahip bireylerin belirli bir oranda olduğu, fakat toplumumuzda müziğe dair genel bir sevginin hâkim olduğu söylenebilir.

5. Sonuç ve Tartışma

Müziğin zengin çeşitliliğe, güçlü bir etkiye sahip olduğu bilinmektedir. İnsanın karmaşık bir varlık olduğundan yola çıkarsak, müziğin her toplum için ifade ettikleri kimi zaman ortak noktada birleşirken, müzik zevkleri, beğenileri konusunda ayrışabilmektedir. Araştırma ile katılımcıların müziğe dair bireysel olarak düşüncelerinin tespiti, toplum açısından da bireylerin yaşadıkları topluma dair görüşlerinden yola çıkılarak müziğin estetik algısının birey-toplum ilişkisinde ele alınması hedeflenmiştir.

Araştırma sonucunda müziğin; eğlendiren, rahatlatan, motive eden, ifadeyi kolaylaştıran yönü ortaya çıkmış, belirli niteliklere sahip müzik tür ve eserlerinin var olması gerektiği (sanat değeri taşıması) özellikle katılımcıların eleştirel ifadelerinde belirtilmiştir.

Müziğin ilişkilendirildiği ruh, duygu, hüznün, güzellik vb. kelimelerin katılımcılar tarafından tüm ifadelerle yansımış olması, her ne kadar popüler müzikler ile iç içe yaşantılarını sürdürseler de, özellikle müziğin sanat yönünün göz ardı edilmediğini göstermektedir. Katılımcıların hayatında müziğin önemli bir yeri olduğu görülmektedir.

Araştırma sonucunda, popüler müzik dinleyenlerin sayıca fazla olması, katılımcıların çoğunluğunu üniversite öğrencilerinin oluşturması ile ilgili olabileceği düşünülmektedir. Gençlik döneminde bireylerin popüler olandan yana seçim yaptıklarını müzik anlamında da söyleyebiliriz. Buna rağmen katılımcıların Türk halk müziğini dinlemekten zevk aldıkları, özellikle slow müzik dedikleri müzik tarzında da yer almakta “türkü” diye belirten katılımcıların da fazla olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca katılımcıların bazı eleştirel görüşler çerçevesinde, kendi kültürel zenginliklerini sahiplenmeleri, popüler müziği tek düze, tüketime dayalı, sanat ve güzele dair kaygı verici bulduklarını gösteren yaklaşımlarının sevindirici olabileceği düşünülmektedir. Müziğin sanat değeri üzerine düşünüldüğünde, farklı kültürel çevrelerle etkileşim sonucu müzik zevklerinin evrensel yöne doğru çeşitlenebileceği görüşü ise müzik beğenilerinin zamanla değişip, şekillenebileceğini göstermektedir.

Müziğin sanat için mi halk için mi yapılması gerektiği sorusuna katılımcıların çoğu halk için yapılmalı şeklinde görüş bildirmişlerdir. Müzik estetiğine ilişkin algıların ortaya çıkarılmasının amaçlandığı bu çalışmada halk için yapılmalıdır görüşü öne çıktığından, genel anlamda müziğin niteliğini sorgulayan kesimin daha az olduğu, fakat her ikisi de önemlidir görüşü ve sanat için yapılmalıdır görüşünü birlikte değerlendirdiğimizde ise farklı bir bakış açısı ile yorumlayabilmemiz de mümkündür. Araştırma sonucunda, birey ve topluma dair müziğin estetik algısı hakkında fikir veren verilere ulaşıldığı görülmektedir. Birbirine yakın veya farklı çevrelerdeki müzik algıları hakkında fikir sahibi olunabilmesi için bu çalışmanın benzerinin yapılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- BALCI, Ali (2001). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*, 3. Baskı, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- CARROLL, Noell (2012). *Sanat Felsefesi Çağdaş Bir Giriş*, Çev. Güliz Korkmaz Tirkeş, Ankara: Ütopya Yayınevi.
- ERİNÇ, Sıtkı M. (2004). *Kültür Sanat Sanat Kültür*, 2. Baskı, Ankara: Ütopya Yayınevi.
- GÜNAY, Edip (2006). *Müzik Sosyolojisi Sosyolojiden Müzik Kültürüne Bir Bakış*, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- KÜÇÜKKAPLAN, Uğur (2013). *Arabesk Toplumsal ve Müzikal Bir Analiz*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- SAY, Ahmet (2009). *Müzik Sözlüğü*, 3. Basım, Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- SAY, Ahmet (2010). *Müzik Tarihi*, 7. Basım, Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- SOYKAN, Ö. Naci (2012). Müzik nedir? Felsefi Bir Araştırma, *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, Sayı: 62, Ağustos Eylül Ekim 2012, ss. 29-42, ISSN:1303-7242.
- SOYKAN, Ö. Naci (2015). *Estetik ve Sanat Felsefesi*, İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- SU, Süreyya (2014). *Çağdaş Sanatın Felsefi Söylemi*, İstanbul: Profil Yayıncılık.
- ŞAHİN, M. Cem (2005). “Türkiye’de Gençliğin Toplumsal Kimliği ve Popüler Tüketim Kültürü”, *Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 25, Sayı 2. (ss. 157-181).
- ŞEN, Ü. Sevim (2016). *Müzik Estetiği Üzerine*, 2. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- TURGUT, İhsan (1991). *Sanat Felsefesi*, 2. Basım, İzmir: Bilgehan Matbaası.
- UÇAN, Ali (1996). *İnsan ve Müzik İnsan ve Sanat Eğitimi*, 2. Basım, Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- UÇAN, Ali (1997). *Müzik Eğitimi Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar*, Genişletilmiş 2. Basım, Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- YILDIRIM Ali ve ŞİMŞEK, Hasan (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- ZOLBERG, Vera L. (2013). *Bir Sanat Sosyolojisi Oluşturmak*, Çev. Buket Okucu Özbay, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.